

**10 ГОДИНИ
ПРОГРАМА
ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ**

ПРОГРАМА
ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ
София
2007

10 ГОДИНИ ПРОГРАМА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

© Програма Достъп до Информация, 2007

Оформление © Веселин Комарски, 2007

Всички права са запазени. Не е разрешено публикуването на части от книгата под каквато и да е форма - електронна, механична, фотокопирна или по друг начин – без писменото разрешение на издателя.

10 години програма достъп до информация

*Гергана Жулева,
учредител и изпълнителен директор
на Програма Достъп до Информация*

Драги приятели,

Последните 10 години са изключително важни не само за нашата организация, за нейното раждане, развитие и утвърждаване, но и за цялата общност на застъпниците за свобода на информацията по света.

Когато основахме организацията

през 1996 година, освен инициативите на международни организации като ARTICLE 19, практиките в няколко водещи демокрации в света и активността преди всичко на екологични организации, работещи за свободен достъп до информация за околната среда, нямаше особено развитие в тази област.

В 1996 година, белязана с хиперинфлация, политическа криза и желание за нова промяна, основателите бяха убедени, че трябва да се положат систематизирани усилия в няколко направления, за да се подобри състоянието на достъпа до информация в България. Ето защо нарекохме организацията - Програма Достъп до Информация. Смятахме, че законодателното уреждане, подпомагането на упражняване на правото, образователната програма изискват концентрирано внимание и допълнителни усилия. Започнахме с малък екип, но с голям заряд и ентузиазъм.

Десет години след тази първоначална инициатива имаме двойно по-голям екип, стабилна координаторска мрежа, над 3000 коментирани случая, над 100 съдебни дела, над 30 книги, радиопредаване, собствен бюлетин, чиито читатели се увеличават.

Резултатите са свързани с промяна на средата, и тази промяна трудно се измерва за хората, работещи и живеещи в нея. Разбира се много от тези резултати са напълно измерими - стотици публикации в местни, регионални и национални печатни медии, почти толкова участия в радио- и телевизионни предавания.

За десет години проблематиката за **достъп до информация стана „мода“**

Няма страна в нашия регион, която да не е приела закон за свободния достъп до информация. И това стана за последните 10 години. Членове на нашия екип участваха в този процес като обсъждаха законодателството и неговото прилагане в Румъния, Македония, Турция, Сърбия, Хърватска, Босна и Херцеговина, Армения, Грузия, Черна гора и др.

През 2006 година Интерамериканският съд за човешки права призна правото на достъп до информация като човешко право. Съветът на Европа работи по Конвенция за достъпа до официални документи. Всички страни в региона имат приети закони за достъп до информация и практика по прилагането на тези закони.

Повечето международни държавни организации имат свои регулации за прозрачност, които включват конкретни процедури за достъп до документи.

Този успех се дължи и на постоянната дейност на организации като Програма Достъп до Информация.

Какви са източниците и

причините за успеха на нашата дейност

- Точно и ясно формулиране на целите и стратегическите направления;
- Постоянно застъпничество за по-добро законодателство;
- Наблюдение на практиките;
- Правна помощ, включително и представителство в съда;
- Обучения за търсещи и предлагащи информация;
- Медийна кампания за важността на правото на информация.

Какви са резултатите от тези дейности през годините?

Първо, фактът, че в България беше приет Закон за достъп до обществена информация през 2000 година, може да бъде разглеждан и като резултат от нашата дейност по застъпничеството за закон.

Второ, това, че в България все повече и повече хора упражняват правата си по закона, също се дължи в голяма степен на нашите усилия за разясняване на законодателството.

Трето, нашият юридически екип е предоставял правна помощ в повече от 3000 случая и е представлявал пред съда клиенти в над 100 съдебни дела, като по-този начин е окуражавал гражданите да упражняват правото си на достъп до информация.

Четвърто, за тези години ПДИ и нейните координатори подготвиха 1250 публикации, сред които няколко издания на наръчници по закона и три книги за делата по достъпа до информация.

Пето, ПДИ и координаторите участваха в 1100 телевизионни и радиопредавания. От 2004 г. ПДИ стартира свое радиопредаване. Много слушатели помнят предаването „Правото да знам“, излъчвано по радио „Нова Европа“.

Шесто, представители на ПДИ организираха или участваха в около 500 обучителни семинари, конференции и кръгли маси, посветени на свободата на информация.

Седмо, специализирането на една организация в областта на достъпа до информация доведе до развитието на застъпническата дейност на неправителствени организации в региона. През 2002 година, на конференция в София, бе основана Международната мрежа на застъпниците за свобода на информацията. Този факт също е свързан с нашата работа през годините.

Осмо, именно в България, на конференция, организирана от Програма Достъп до Информация, се сложи началото на отбелязването на 28 септември като Ден на правото да знам.

Девето, Програма Достъп до Информация е активен член на още няколко мрежи: международната мрежа на демократичните институти, на мрежата на НПО, работещи за утвърждаване на ценностите на свободата.

Десето, като едно прекрасно признание, през 2005 година ПДИ получи две награди „Темпълтън“ за своята цялостна дейност.

С тези резултати може да се гордее всеки от учредителите, екипа, координаторите и партньорите на Програма Достъп до Информация.

Проблемите

които формулирахме при създаването на организацията, бяха:

- Гражданите и юридическите лица нямат опит в търсенето на информация от държавните органи;
- Администрацията не разкрива информацията по своя инициатива, а иска детайлно описани задължения, които формално да следва;
- Няма ясни правила вътре в институциите относно публикуването и предоставянето на информация;
- Конституцията от 1991 година е приета в контекст на навици и рутина на администрацията, гражданите, журналистите и гражданските организации, характерни за стария режим. Възникващите практики на търсене и предлагане на информация са реплики на моделите на „стария режим“, характеризиращи се с зависимост от лични контакти, чиновнически произвол и авторитарни практики в отношенията на граждани и администрация.

Разрешихме ли тези проблеми? И дали средата се промени?

Българският закон е вече остарял, в сравнение с международните стандарти. Познатостта на закона пада сред гражданството. Администрацията продължава да не разкрива информация по своя инициатива и да следва формално буквата на закона. Правила за предоставянето на информация има, но не са ясни и няма контрол върху спазването им.

Това, заради което започнахме преди десет години, не е преодоляно. Предстои ни още много работа.

Възникването

През 1995 година една група от социолози и юристи започна проучване за съществуващите регулации на свободата на информация и на практиките на достъп до информация в пет български общини. Обсъжданията и резултатите от проучванията в петте общини показваха, че съществува необходимост да се съсредоточат професионални усилия, за да се подпомогне търсенето на информация и да се повиши познаването на правото на информация.

Професионалната подготовка, експертизата и мотивацията бяха различни в групата на инициаторите:

- Адвокат, специализирац в областта на правата на човека, и адвокат, специализирац в търговското право, осъзнаващи необходимостта от промяна в законодателството и практиките на достъпа до информация от държавните органи и от публичните регистри;
- Социолози и журналисти със своята професионална убеденост, че трябва да бъде изменена практиката на недостиг на публична информация;
- И икономистите, които всекидневно се сблъскваха с проблемите на бедна статистика и непрозрачност при чести промени на регулаторната среда.

Някои от учредителите имаха опит от екологичните и дисидентски движения от 80-те.

Може би най-важното качество на тази група бе интердисциплинарното виждане на проблемите, свързани с достъпа до информация.

Тези проблеми бяха изведени като:

- „Гражданите и юридическите лица нямат опит в търсенето и ползването на информация от държавни органи;
- Държавните органи, хората, които работят в тях, било на централно или местно равнище, смятат в повечето случаи, че трябва нормативно да бъдат описани техните задължения по спазването на изискванията на Конституцията;
- Вътрешноведомствените виждания по въпроса (съответно наредбите и инструкциите) са или остарели, или се занимават предимно с деловодителски процедури и формата на документацията;

1996

Възникването

- Новата конституционна разпоредба започва да действа в старата среда от тоталитарни навици и на администрацията, и на гражданите, и на журналистите, и на гражданските организации; затова вече формиращите се практики на търсене и достъп до информация са по-скоро старите - твърде силна е зависимостта от познанства, от волята на ръководителите на ведомството и от опита на двете страни.”¹

За да предложи решение на тези проблеми, инициативната група реши да създаде специализирана организация, която да се заеме с постепенното им разрешаване. През 1996 година други събития показаха важността на това виждане.

В началото на 1996 година президентът на България, философ и бивш дисидент, Желю Желев, отговаряйки на исканията и кампанията на няколко журналистически организации, се обърна към Конституционния съд за тълкуване на три члена от новата Конституция, свързани с правото на изразяване и свободата на словото, включително чл. 41, установяващ правото на информация.²

Както се очакваше, Конституционният съд потвърди правото на всеки гражданин да търси и получава информация от държавни органи, **без да доказва** своя правен интерес от търсената информация. В неговото решение беше потвърден и международният стандарт, че правото на достъп до информация е принципът, а ограниченията на това право са изключения от този принцип и трябва да се въвеждат само за да бъдат защитени други права и интереси.

Съдът също определи, че на правото на гражданите съответства задължението на публичните институции да предоставят информация. Това задължение според Конституционния съд трябва да бъде регулирано чрез закон.

Макар и от изключителна важност, това решение на Конституционния съд остана неразбрано от широката публика и не бе популяризирано. Дори организациите, иницирали това решение, не се заеха с неговото популяризиране и разясняване, а се обърнаха към други приоритети.

¹ Гергана Жулева, „Достъп до информация”, публикуван в „Защо не?” от 13 декември 1996 година.

² Трябва да се отбележи, че обикновеният български гражданин няма право да се обръща с искания към Конституционния съд.

Възникването

1996 година бе и година на тежка икономическа криза - удвояваща се месечна инфлация, колапс на основните банки, затваряне на губещи държавни предприятия, 10% намаляване на националния доход, 40% намаляване на жизнения стандарт и т.н.³

Така на 23 октомври 1996 година единадесет професионалисти, повечето от които участваха в проучванията на законодателството и на практиките, учредиха Програма Достъп до Информация като частна, независима, неправителствена организация.

Мисията

Учредителите осъзнаваха, че в прехода в България и промяната на конституционната и политическата система, една от основните липси е тази на граждански контрол над работата на правителството и недостиг на средства, осигуряващи гражданското участие. Тази предзададена слабост на гражданина в отношенията му с държавата прави реформите непредвидими и създава условия за корумпирани правителства, които погубват икономиката. Ето защо учредителите вярваха, че именно достъпът до информация е най-важното условие за гражданския контрол и участие.

Мисията на Програма Достъп до Информация беше формулирана като „да улесни прилагането на чл. 41 от новата Българска конституция, който установява правото на „всеки да търси, получава и разпространява информация“.

От 1996 г. ПДИ изпълнява своята мисия, като работи в няколко направления:

- Застъпничество в областта на законодателството за право на информация;
- Наблюдение на практиките на търсене и получаване на информация на централно, регионално и местно равнище чрез координаторска мрежа в цялата страна;

³ От края на 1996 година и ранната 1997 икономическата и политическата криза се задълбочи - през февруари 1997 г. инфлацията достигна 242%; през ноември 1996 беше избран нов президент - г-н Петър Стоянов, принадлежащ към тогавашната опозиция СДС; през декември, преди Коледа, социалистическият кабинет на Жан Виденов подаде оставка, но неговата партия настояваше да формира нов кабинет. Това от своя страна мотивира уличните протести (декември 1996 - януари 1997) и доведе до нови избори.

1996

Възникването

- Правна помощ, включително след приемането на закона, и представителство в съда за граждани, журналисти и неправителствени организации в случаи, когато те търсят информация от публични институции и тази информация им е отказана;
- Постоянна медийна кампания за важността на правото на информация;
- Гражданско образование за журналисти, администрация и неправителствени организации в областта на правото на информация.

Първи стъпки

Логично първите стъпки на новосъздадената организация бяха свързани със стартиране на кампания за достъп до информация, разбрана по-широко и опираща се на формулираните проблеми от проучването през 1995 година и направленията за тяхното разрешаване. Идеята беше подкрепена финансово от Холандската организация за съвместно развитие Novib. Активната работа на ПДИ започна в началото на 1997 година, но преди това реално стартиране бяха публикувани няколко програмни текста в бюлетини на партньорски организации - в „Обектив“, издание на Българския хелзинкски комитет, в „Защо не?“ на С.Е.Г.А. и в бюлетина на Института за пазарна икономика.

В началото екипът на ПДИ бе сравнително малък: млад юрист - Александър Кашъмов, двама журналисти - Еми Барух и Николай Н. Нинов, един социолог - Лора Иванова и един от инициаторите, учредител и пръв председател на ПДИ, както и автор на този текст - Гергана Жулева.

Източниците на успешната кампания: координаторите

Систематизирането на знанията какво се случва в страната в областта на достъпа до информация беше изключително важно за публичната кампания. През 1997 година нямаше моделен закон, за да даде принципите и критериите, на които да базираме кампанията си. Не съществуваше и проектозакон за достъп до информация или визия за него, така че да бъде зададена рамката на кампанията. По тази причина тя бе фокусирана върху конкретните случаи, в които публичните институции отказват информация на гражданите. Както беше ясно от предишния ни опит, ние можем до безкрайност да обсъждаме на експертно ниво проблемите пред свободата на информацията и нейните ограничения, но истинското предизвикателство бе да се разгледат случаите, в които реални граждани се сблъскват с реална администрация, когато търсят информация във всекидневието си.

За да се мобилизира доброволна подкрепа за тази идея, ние се обърнахме към медиите в цялата страна с манифест, който разказваше за мисията и целите на организацията и призоваваше да се изпращат конкретни случаи до Програма Достъп до Информация, в които на журналисти и на граждани е отказвана информация.

Двадесет и пет журналисти се отзоваха на първата среща в София. Стабилизирането на мрежата, нейното развитие се дължеше най-вече на лидерството на координатора на мрежата в нашия екип - журналистът Николай Н. Нинов.

Така бе създадена мрежата на координаторите на Програма Достъп до Информация. От времето на създаването съществуваше взаимен интерес: журналистите по професия търсеха информация от обществен интерес, ние от своя страна се нуждаехме от ясна картина за практиките на търсенето и представянето на информация в страната.

Източниците на успешната кампания: координаторите

Координаторите изпращаха случаи, подготвяха публикации, разпространяваха месечните коментари по случаите от цялата страна, подготвяха разяснителни материали, осъществяваха собствени инициативи. Това те правят и досега. Осем човека от тези първи доброволци са все още координатори на ПДИ.

Всеки месец координаторите изпращаха до офиса ни в София случаи, които изискват правен коментар. Случаите се разглеждаха в началото от малкия екип юристи на ПДИ. Коментарите се обсъждаха допълнително с по-широк кръг юристи. След като този публичен юридически съвет одобряваше коментарите, те се изпращаха обратно на координаторите, които от своя страна разпространяваха материалите - в публикации, в своите редакции и студия. Когато това бяха случаи на граждани тяхното по-нататъшно търсене на информация беше окуражавано чрез правна и медийна подкрепа. Броят на случаите непрекъснато растеше. Като правило най-интересните от тях, заедно с правния им коментар, бяха публикувани в местните медии.

В началото случаите преди всичко бяха свързани с нарушаване на правото да се търси, получава и разпространява информация, като например да се присъства на публичните заседания на изборни органи, да се снимат определени публични събития и т.н. По-малобройни бяха случаите, свързани с нарушение на правото да се получи информация от държавни органи. Тази ситуация се промени след приемането на закона.

Застъпничество за закон

Прегледът на съществуващото законодателство и случаите, по които давахме консултации, правна помощ и съвети, показаха, че:

- ❑ задължението на държавните органи да предоставят информация трябва да бъде уредено със закон (това бе заложено и в Решение №7 на Конституционния съд от 4 юли 1996 година по к.г. №1/1996);
- ❑ необходимо е популяризирането на правото на информация.

Идеите за необходимостта от регулиране идваха от непрекъснато постъпващите конкретни случаи. Те показваха съществуващите проблеми, свързани с достъпа до информация - централизъм при предлагането, субективизъм, различни практики при липсата на процедура, непознаване на нормативна уредба от страна на търсещите, което бе естествено при разпръснатостта на тогава съществуващите норми.

Важността на свободния достъп до информация стана честа тема в медиите. В началото на 1998 година правителството включи този закон в своята програма. Това наложи постоянен интерес към работата на групата към Министъра на държавната администрация, който отговаряше за внасянето на проектозакон за достъп до информация. ПДИ активно търсеше контакти с работната група. Формирахме своя работна група, която да направи сравнително правно проучване и да изработи

концепция за законодателно уреждане

на достъпа до информация. Поканихме за участие в тази група и юрист от Правната дирекция на Министерски съвет - Меглена Кунева. Двамата юристи от учредителите - Йонко Грозев и Димитър Тотев - също участваха в дискусиите. Имаше спорове и различия, но се стремяхме към консенсус за това какво да съдържа един такъв закон, за да може правото на информация да бъде без затруднения практикувано от гражданите. Направихме и социологическо проучване сред юристи и журналисти за основните принципи на такъв закон. Резултатите от работата ни на всеки един етап изпращахме и в Министерски съвет, и в Народното събрание. Търсехме възможности за срещи с експерти и законодатели.

Застъпничество за закон

Какви бяха

намеренията на управляващите

беше най-трудно установимо. Когато с ARTICLE 19 организирахме през декември 1998 година международна конференция по законодателството в областта на достъпа до информация, желаехме да чуем експертите от правителствения екип и да обсъдим основни принципи на закона. Те обаче не се отзоваха и дискусия с работната група по проекта за закон не се получи. На конференцията беше представена „Концепцията за законодателно уреждане на достъпа до информация в Република България“, изработена от юристите на ПДИ. Обсъдиха се международните стандарти, практиките по прилагането на такива закони в други страни. Стана ясно, че дори когато се приеме закон, ще има дълъг период на постепенно приучаване и на администрацията към новите ѝ задължения, както и активно практикуване на правата от страна на гражданите.

Проектозаконът се появи неочаквано. На 27 април 1999 година, на конференция на Българската медийна коалиция, бе представен проектът на Закон за достъп до обществена информация и беше обявена обществена дискуссия по него, преди да е приет от Министерски съвет. Посочена бе и страницата в Интернет, на която проектът е публикуван, както и възможността за изпращане на становища по него.

Обществената дискусия

В страницата на правителството бяха публикувани няколко становища със следните констатации:

1. Позитивно беше оценен фактът, че този проектозакон, преди да е приет от Министерски съвет, е предоставен за обществено обсъждане.
2. Позитивно беше оценен и принципът, залегнал в законопроекта, че всеки гражданин, както и юридическите лица, ще реализират правото си на информация, без да обосновават интерес при търсенето.
3. Позитивно беше оценено и въвеждането на опростената процедура, а също така и възможността за съдебен контрол при нарушението на правото на информация.

Застъпничество за закон

Основните критики към ПЗДОИ бяха свързани с:

1. Неясното очертаване на предмета на правно регулиране и необосновано разширяване на задължените субекти с включването на средствата за масова информация.
2. Не са изчерпателно и ясно очертани ограниченията на правото на достъп до информация. В проекта просто се въвеждат понятията „държавна“ и „служебна“ тайна, без да се определя какви категории информация ще бъдат ограничавани за достъп чрез тези институти и какви интереси ще бъдат защитавани от тях.
3. Неясни формулировки на основните понятия в проектозакона.

Юристи на ПДИ и Българския хелзинкски комитет изработиха становище. Дадохме пресконференция, за да го популяризираме и обясним основните ни критики към проекта. Стреляхме се да бъдем практически полезни, като предложим конкретни текстове за основните понятия на закона. Организирахме и няколко обсъждания на проектозакона с представители на местна власт, журналисти и неправителствени организации - становищата от тях също представихме в Министерския съвет. Проектозаконът, одобрен от правителството, претърпя само козметични поправки. Нито едно от смислените предложения не беше взето предвид. Обсъждане имаше, но не и с участието на вносителите.

На 23 юни 1999 г. Министерски съвет одобри ПЗДОИ и го представи за разглеждане в Народното събрание. Законът беше разпределен към „Комисията по правни въпроси и законодателство срещу корупцията“ и „Комисията по правата на човека, вероизповеданията и по жалбите и петициите на гражданите“. ПДИ продължаваше да обсъжда проектозакона с представители на местна власт, журналисти и НПО в различни градове. Навсякъде се изработваше и становище по проектозакона, което се изпращахме в Народното събрание.

На 22 септември 1999 г. Програма Достъп до Информация организира международна конференция „Свободата на информация в България: Проектозакон за достъпа до информация, резултати от обществената дискусия и препоръки“.

Застъпничество за закон

Препоръките на участниците систематизирахме в меморандум, представен в парламентарните комисии. Международните експерти¹, участвали в конференцията, подготвиха свой меморандум до българския парламент, представяйки критичните си бележки по закона. Този меморандум също бе огласен в медиите.²

Първото четене на проектозакона стана на заседание на Народното събрание на 23 септември 1999 година. Същия ден, след обяд, се състоя кръгла маса, организирана от ПДИ и Комисията по правата на човека, вероизповеданията и по жалбите и петициите на гражданите в Народното събрание, с участието на чуждестранните експерти и журналисти. Член на парламента от управляващата коалиция представи предложения по текстовете на проектозакона, основани на препоръките на ПДИ, на чуждестранните експерти и представените препоръки в хода на обществената дискусия. Други двама народни представители от опозицията също внесоха в Комисията по правни въпроси и борба с корупцията предложения за промяна на текстове. Комисията формира работна група да систематизира предложените текстове, в която участваха и представители на ПДИ.

През януари 2000 година проектозаконът бе включен в дневния ред на Правната комисия. Експерти на ПДИ бяха поканени на заседанието на комисията. На 2 февруари 2000 г. народният представител, внесъл текстове за промяна на проектозакона, оттегли предложението си. Това създаде сериозни процедурни проблеми. От една страна Правната комисия не можеше да приеме текста на правителството, тъй като в публичната дискусия бяха

формулирани аргументирани критики към първоначалния вариант, от друга страна мнозинството в комисията поддържаше правителствения проект. Вместо дискусия и решение, беше предпочетен формалният изход - няма предложени текстове, няма проблем за решаване. Така на следващото заседание Правната комисия реши да изпрати проекто-

¹ Хелън Дарбишър, Институт по конституционна и правна политика - Будапеща; Ерин Иган, адвокат, „Ковингтън&Върлинг” - Вашингтон; Роберт Жилет, Независима медийна комисия - Сараево; Еван Рут, юрист, ARTICLE 19 - Лондон; Иван Секели, съветник, Архив Отворено общество - Будапеща.

² През октомври 1999 г. Меморандумът на международните експерти по българския Закон за достъп до информация беше изпратен до Мейбъл Уиси Смит, директор на Отворено общество - Брюксел, с молба да бъде разпространен до съответните институции.

Застъпничество за закон

закона за мнение в новосъздадения Съвет по европейски въпроси. Проектът обаче не беше разгледан, на основание че в него няма нищо, свързано с хармонизацията на законодателството на Европейския съюз. След това становище Правната комисия трябваше да вземе решение. През юни 2000 година тя одобри проектозакона за второ четене. Същия месец парламентът

прие закона, без да вземе предвид повечето препоръки

С неясни разпоредби за ограниченията, той беше публикуван в „Държавен вестник“ на 7 юли 2000 година.

Една седмица след приемането на закона ПДИ бе готова да стартира информационна кампания чрез своите координатори. Експерти на ПДИ коментираха закона, като участваха в 20 радиопредавания в цялата страна.

Застъпническата кампания за по-добро законодателство в областта на свободата на информация продължи. През 2001 година ПДИ отново бе водеща организация в публичната дискусия по проектозаковете за защита на класифицираната информация и защита на личните данни. Тези закони бяха приети в началото на 2002 година.

Една добра основа за кампанията за международните стандарти и българското законодателство в областта на достъпа до информация стана Препоръка 2002(2) на Комитета на министрите на Съвета на Европа.

През 2002 година група народни представители от мнозинството представи предложения за изменение на Закона за достъп до обществена информация. ПДИ организира кръгла маса за обсъждане на предложението в светлината на новата препоръка. Един от председателите на работната група към Съвета на Европа - Хелена Ядерблум - участва в кръглата маса, като подкрепи повечето предложения. Проектозаконът не стигна до второ четене в пленарна зала.

Застъпничеството за спазване на международните стандарти в областта на свободата на информация продължава и сега. Все още съществуват опити за приемане на закони и подзаконови нормативни актове, които противоречат на ЗДОИ.

1999

Правна помощ

Правната помощ е сред приоритетите на ПДИ от самото начало. Казуси, в които граждани и журналисти опитваха да получат достъп до документи с помощта на ПДИ, имаше и преди приемането на ЗДОИ, но тези случаи рядко имаха успешен резултат, поради липсата на регламент за предоставяне на информация. Тогава търсенето на информация се възприемаше като изключително право на журналистите, а и то бе схващано по-скоро като право на присъствие на пресконференции. Администрацията се боеше да предоставя дори най-обикновени документи. През 1999 година например, журналисти от Стара Загора положиха огромни усилия да получат списъка с имената и длъжностите на служителите от областната управа. Административният секретар на управата обаче отказа да предостави документа, понеже журналистите вече знаели кой кой е. За документи пък съдържащи „гореща“ информация - като ревизионни актове на тогавашния Държавен финансов контрол или констативни актове и протоколи за нарушения на строителния контрол, репортерите можеха само да мечтаят или да разчитат на лични познанства.

Поради

липсата на правила и практика

служителите даваха информация устно и полулегално, а официалното предоставяне на оригинални документи беше екзотика. Да не говорим, че гражданите, търсещи информация, биваха посрещани с неизменните въпроси „За какво ви трябва“, „Какъв сте вие, че питате“, „Как ще използвате информацията“, „Защо се заяждате?“ А искания за информация от граждани имаше. Исканяха се документи, свързани с приватизационни търгове и конкурси, с банковата криза в началото на 90-те. Близък на загинал в самолетна катастрофа поиска да получи документи, свидетелстващи за трагедията, друг гражданин пожела наличната документация за проведения през 2000 година конкурс за национален герб. Но и най-обикновените искания за информация се отхвърляха с мотива „Нямаме процедура“. Пак през 1999 година гражданин поиска от пресцентъра на Министерски съвет простичката информация „Какви са изискванията и стандартите, на които трябва да отговаря българската държава за приемането ѝ в НАТО?“. Мигновеният отговор от институцията бе в смисъл: „Много искаме да ви предоставим тази информация, но няма процедура и не можем да го направим“. Случаят стигна до съда, но жалбата бе отхвърлена на същото основание - липса на процедура.

Правна помощ

Преди приемането на закона, ПДИ съветваше търсещите да се позовават основно на Конституционната разпоредба на чл. 41, даваща общо право на гражданите да търсят, получават и разпространяват информация. Търсехме и разпръснати в специални закони конкретни разпоредби, задължаващи администрацията да предоставя информация. Но единствено Законът за опазване на околната среда съдържа конкретни разпоредби в тази посока. Въпреки това насърчавахме и граждани, и журналисти да подават писмени искания за информация, основани на споменатото конституционно право, за да могат служителите в институциите да разчупят съществуващата култура на секретност в администрацията.

След приемането на ЗДОИ през 2000 година най-после се създаде **регламент и процедура**

за предоставяне на официални документи. Макар администрацията вече да не можеше да отказва достъп, получаването на информация все още не бе лесно. Законът трябваше упорито да бъде използван, за да се трупа практика и правото на достъп до информация да излезе от сферата на фантастиката. Нужно е да отбележим, че и случаите на търсене на информация се увеличиха многократно, тъй като гражданите вече можеха да изискват информация, следвайки процедурата на закона.

Към правния екип на ПДИ се обръщаха граждани, журналисти, НПО, представители на бизнеса. Казусите постъпваха по телефона, на място в офиса, от кординаторската ни мрежа в страната, чрез електронна поща и форума ни в Интернет. Систематизирането и анализа на всички случаи стана възможно след създаването на електронната база данни, в която се описва постъпилите случаи. Тя ни помагаше да следим развитието на всеки конкретен случай и да анализираме цялостните практики по търсене и предоставяне на информация в България.

В някои случаи помагахме в началния етап на търсене на информация - давахме съвет и/или подготвихме заявления за достъп до информация. Често търсещите се затрудняваха да определят от кого да искат информация или как точно да формулират заявлението си. Правна помощ получаваха и случаите, в които вече бе получен отказ на информация, тогава се завеждаха дела за достъп до информация. Така

броят на информирани търсещи нарасна

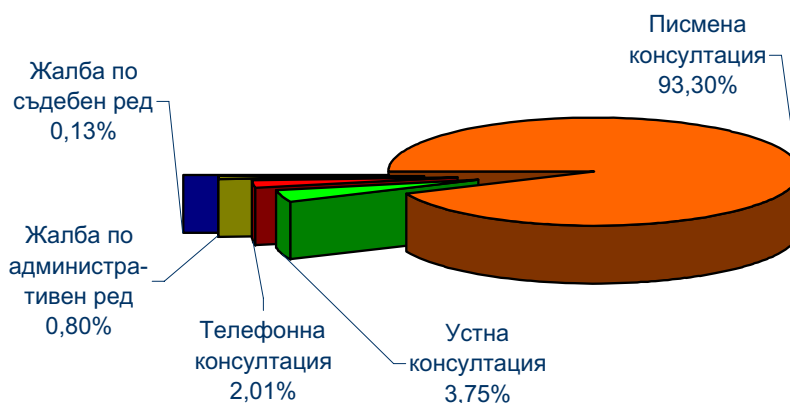
Много граждани продължиха самостоятелно търсенето на информация, като правеха дори собствени разследвания по важни обществени теми. Консултирани от ПДИ, те добиха увереност да защитават правата си в съда. С помощта на ПДИ репортери от водещи медии разкриха важни документи по горещи обществени теми.

Правна помощ

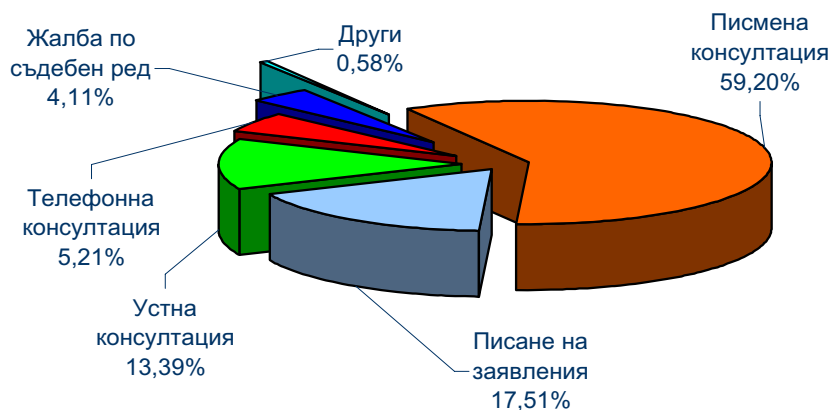
Неправителствените организации са сред основните групи, търсещи информация. Различни са поводите, по които те използват процедурата на ЗДОИ, за да получат достъп до информация. Понякога тя е необходима за изследователска работа, в други случаи е свързана с наблюдение върху дейността на гържавни органи в определена област, нужна е и за анализи, препоръки и изпълнение на конкретни проекти. Не са рядкост случаите, в които неправителствените организации имат за цел да осъществяват постоянно наблюдение и граждански контрол на работата на гържавните институции или местната администрация в конкретна сфера. За тези 10 години броят на консултираните от ПДИ случаи надхвърли 3000 (746 преди приемането и 2533 след приемането на ЗДОИ). Броят на заявленията в които участва правния екип е над 500.

Оказана помощ преди ЗДОИ

Източник: База данни на ПДИ 1997-2000

Оказана помощ след ЗДОИ

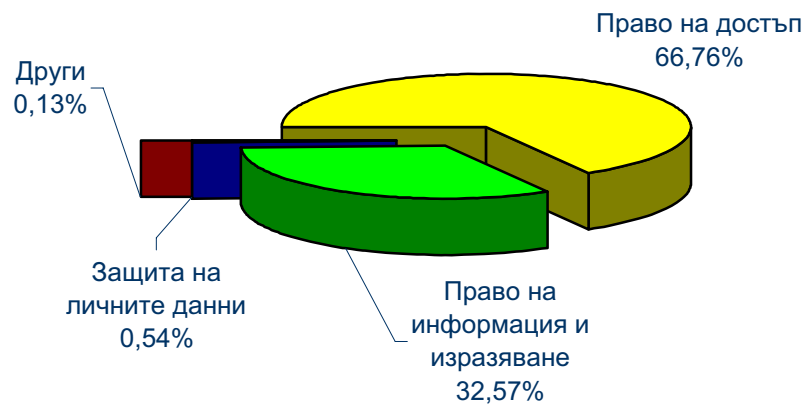

Източник: База данни на ПДИ 1997-2000

Правна помощ

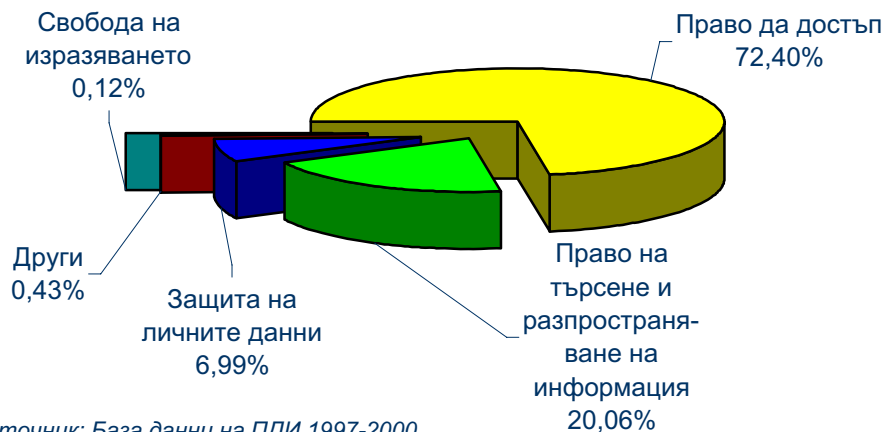

Правна квалификация преди ЗДОИ

Източник: База данни на ПДИ 1997-2000

Правна квалификация след ЗДОИ

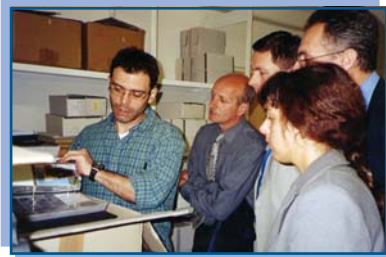
Източник: База данни на ПДИ 1997-2000

Застъпничество за прилагане и мониторинг

Беше повече от ясно, че след приемането на Закона за достъп до обществена информация, Програма Достъп до Информация трябва да продължи своите усилия, за да подтиква публичните институции към по-голяма прозрачност, към публикуване и предоставяне на информация на гражданството. Ето защо определихме своите нови приоритети като:

- ❑ Наблюдение върху прилагането на закона;
- ❑ Предоставяне на правна помощ на търсещите информация и на клиенти, получили отказ да им бъде предоставена информация;
- ❑ Обществено образование и разясняване на правото на достъп до информация според нормите на закона;
- ❑ Постоянно застъпничество за свободата на информация.

Представители на ПДИ в Архив Отворено общество, Будапеща

Независимо, че не беше перфектен, законът представи процедура, по която гражданите могат да упражняват правата си, и определи задълженията на органите и администрацията да предоставят информация. Това беше една необходима стъпка. От друга страна регламентирането на ограниченията на достъпа до информация, свързани с националната сигурност и защита на личния живот, бе разпръснато в различни актове, недовършено и противоречиво.

Първата регионална среща на НПО, работещи за свободата на информацията в Будапеща, 2000

Преди приемането на ЗДОИ, Програма Достъп до Информация вече беше получила 746 случая от цялата страна. 528 от тях бяха свързани с нарушението на правото на достъп до информация.

Застъпничество за прилагане и мониторинг

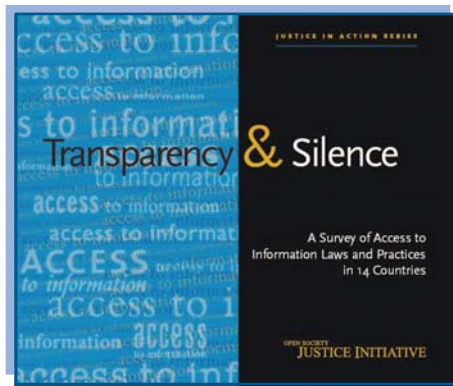
Случаите показваха, че би трябвало да се подтиква администрацията за прилагане на закона, но също така, че правото трябва да бъде разяснявано.

Разясняването за граждани започнахме с публикуване и широко представяне на наръчници по закона: „Как да получим достъп до информация“, „Как да прилагаме ЗДОИ“, част по достъпа до информация в „Наръчник за журналиста“, издаден от групата на медийните юристи. Наръчникът за граждани претърпя три допълнени издания. Наръчникът за администрация беше преиздаден.

Българският закон за достъп до информация не предвиждаше институция за извънсъдебен контрол по прилагането на закона, каквито съществуват в други страни - комисия или комисар по достъпа до информация. Това създаде още по-голяма необходимост от независим граждански контрол на основата на наблюдение по прилагането на закона.

Първият независим мониторинг за прилагането на закона направи ПДИ в края на 2000 година. Оттогава всяка година провеждаме мониторинг на прилагането на закона на основата на различни методологии.

Ако в първите години след приемането беше важно как се изпълняват задълженията за публикуване на информация от институциите, дали е създадена инфраструктурата за прилагане на закона - служители, читални, регистри на заявленията, обучения, отчети по изпълнението на закона, то след това се обърнахме към спазването на процедурите и към това, каква информация се предоставя.

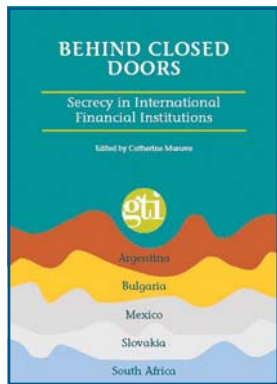

Сравнително мониторингово проучване на процедурите по достъп до информация в 14 държави през 2004 г.

Резултатите от мониторинговите проучвания за прилагане на закона са част от годишните доклади на Програма Достъп до Информация. В шестте доклада по състоянието на достъпа до информация в България,

Застъпничество за прилагане и мониторинг

Проучване на прозрачността на Международните финансови институции през 2005 г. В Аржентина, България, Мексико, Словакия и Южна Африка

които сме издали досега, правим пълен преглед на законодателството, практиките, случаите на търсене и отказ от информация, които постъпват в организацията, представяме в систематичен вид съдебната практика през годината.

Най-важната част от практическа гледна точка са препоръките за промяна в законодателство, в политиките и предложенията за изменение на административните практики в областта на достъпа до информация.

Оценка на достъпа до информация, общественото участие и достъпа до правосъдие по въпроси, свързани с околната среда, 2003 г.

Резултати от мониторингово проучване на процедурите по достъп до информация през 2004 год.

Съдебни дела

Програма Достъп до Информация реши да подкрепи евентуални съдебни дела, веднага след приемането на ЗДОИ. Защитата пред съд е единственото средство за контрол при неизпълнение на задълженията на администрацията и беше лесно да се предположи, че ще се появи интерес към завеждането на дела. По-важното съображение обаче бе свързано с неяснотата на някои разпоредби от закона и с факта, че в общественения дебат по приемането му много предложения на ПДИ, основаващи се на международните стандарти, не бяха възприети. Други намериха отражение, но не беше сигурно дали сред администрацията има яснота по техния смисъл и цел. Все пак останахме верни на принципа да не „измисляме“ нова реалност, а да следваме реалните проблеми на хората. През 2000 година се заведоха първите три дела срещу отказ на обществена информация. Към декември 2006 година случаите, достигнали до съда, по които ПДИ работи, надхвърлят 100.

Васил Чобанов (журналист) и Александър Еленков (съдия от ВАС) представят сборника на ПДИ „Съдебни дела по Закона за достъп до обществена информация - III“

Кампанията

с воденето на съдебни дела можем да представим като три вълни, една след друга. Първи бе периодът на тестването на закона и яснотата на ред негови положения, както и обжалваемостта на мълчаливия отказ. Втори дойде периодът на изясняването на отношението между ЗДОИ и приетия през 2002 година Закон за защита на класифицираната информация. Важен се оказа в практиката и въпросът за баланса между достъпа до обществена информация и защитата на личните данни. Третият период, който фактически преобърна отношението на медиите към закона, бе завеждането на съдебни дела от журналисти и отделни медии.

Първата вълна от дела показва, че в система като нашата е относително трудно да се прогнозира водещият проблем и е добре да се следи внимателно случващото се. Екипът на ПДИ смяташе, че определението на понятието „обществена информация“ ще бъде най-трудният за решаване проблем, а той така и не се появи в първите години от прила-

Съдебни дела

гането на закона. За сметка на това се постави неочакваният въпрос подлежат ли въобще на съдебно обжалване мълчаливите откази по закона. Този въпрос възникна по две дела, в които тричленните състави на Върховния административен съд заеха становище, че съдебни жалби срещу мълчаливи откази по ЗДОИ са недопустими. Те се позоваха на липсата на норма в ЗДОИ, предписваща какво да се прави в случай на непроизнасяне на задължения субект в срок. Тогава си дадохме сметка, че с подобен казус

приложението на закона се поставя на карта

Ако съдът потвърдеше тази си практика, нямаше ли това да е сериозна пречка изобщо за отговарянето на заявления за достъп до информация. Кой би отговарял писмено, като може да мълчи и да не бъде съден за това? Петчленните състави на ВАС обаче възприеха, че мълчаливите откази подлежат на обжалване на общо основание. По това време по всяко дело се оказваше цялостна юридическа помощ, докато по-късно поемахме само част от защитата. Това беше и част от стратегията ни да стимулираме заявителите да прилагат закона и самостоятелно, без наша помощ.

Втората вълна от дела включи качествено новия въпрос за приложението на ограниченията на правото на информация. През 2002 година бяха приети Законът за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ) и Законът за защита на личните данни (ЗЗЛД). Със ЗЗКИ се предвиди задължение за администрацията да извърши преразглеждане на секретните документи отпреди закона, с цел разсекретяване на максимален обем информация. Това дълго не се изпълняваше, но се появиха случаи на злоупотреба с класифициране на документи. Знакови за този период бяха делото на ПДИ срещу отказа на правителството да предостави копие от Правилника за опазване на гържавната тайна в НРБ (1980), поради това, че е секретен, и делото срещу министъра на финансите Милен Велчев, отказал достъп до договора с „Краун Ейджънтс“ относно мерките за реформа в митниците. След като състав на ВАС отмени първия от цитираните откази през ноември 2003 година, през юни следващата година Министерски съвет разсекрети (декласифицира) 1484 документа, сред които и цитирания Правилник. Съдебният спор с финансовото ведомство пък стимулира преразглеждане и разсекретяване на документи там през октомври 2004 г. Същевременно казусът разкри недобросъвестно ползване на ЗЗКИ, тъй като достъп до договора бе отказан при нарушение на разпоредби на ЗЗКИ.

Съдебни дела

Икономика	България
Чужбина	
Наблюдател	"Сега" осъди МОН за
Разногледници	мълчанието му
Отблясъци	
Справочник	Спечеленото дело е за спонсорските деца в гимназиите
Спорт	
После	
Онлайн	Константин Караджов
Новини	
Времето	
Фиксинг	
Хороскоп	

Другият голям проблем с ограниченията на правото на информация се оказва защитата на личните данни. Вместо да ги заличават от документите с обществена информация, служителите предпочиташа (която практика все още не е преодолена) да отказват достъп до целия документ.

Третата вълна от дела се свързва с **интереса на журналисти и меди**

да прибягват до съдебната процедура. Първа бе жалбата на журналиста от в. „Капитал“ Алексей Лазаров срещу отказ да бъде предоставено копие от стенограмата на първото заседание на Кабинета Сакскобурготски. Делото бе заведено през 2001 година и приключи с отмяна на отказа като незаконосъобразен. През годините бяха водени различни дела – за достъп до информация за командировъчните на министрите, разрешения за прием на ученици в гимназиите, договори на гържавата с частни фирми. Нежеланието за разкриване на документи на бившата Държавна сигурност също доведе до съдебни битки. Христо Христов от в. „Дневник“ използва част от получената в резултат на съдебно решение информация в известната си книга „Убийте Скитник!“ Съдебни дела бяха заведени от меди или журналисти от „Капитал“, „Дневник“, „Труд“, „24 часа“, „168 часа“, bTV, „Сега“, „Новинар“, „Монитор“, „Дарик радио“, радио „Нова Европа“ и електронното издание „Всеки ден“.

Развиващата се съдебна практика по Закона за достъп до обществена информация бе представена и коментирана в трите ни книги „Съдебни дела по Закона за достъп до обществена информация“ (2002, 2004, 2005).

Директорът на разузнаването е осъден за архива „Георги Марков“

Ген. Киров трябва да предостави достъп до ключови документи

Директорът на Националната разузнавателна служба (НРС) ген. Кирил Киров беше задължен от съда да предостави пълна копия до архивни материали на разузнаването от времето на Избор Желев, които имат пряко отношение към убийството на писателя Георги Марков. Решението на състав на Софийския районски съд с председателка Катюша Боджики беше огласено в края на миналата еснина. Делото срещу директора на разузнаването беше заведено от журналиста от в. „Дневник“ Христо

Христов, след като Киров не отговори на заявленията му за достъп до информация, заведено през септември 2004 г. чрез административния съд на президента Георги Парванов, който отговаря за НРС.

Архивните материали на Първо главно управление (ПГУ) на ДС представляват ключови документи за „неутрализирането“ на писателя и взаимодействието по операцията между ДС и КГБ. Журналистът е поискал достъп и годишните планове и отчети между ПГУ и Първо главно управление на КГБ за 1971 – 1978 г., както и до докладите и информацията за взаимодействието между българското и съветското разузнавателно управление.

Изисквания са свързани за посещението на представители на КГБ в София за периода 1977-1978 г., отчетите и плановите за работата

ген. Кирил Киров

на ПГУ по линия на идеологическата диверсия и "архивската" емилитация, които

ниче планове и отчети на 04 контрразузнавателен отдел в ПГУ, водил делото за оперативна разработка срещу Георги Марков, както и достъп до досието на агент Пикавиле, работил за "неутрализирането" на писателя.

Съдът е приел, че исканите материали не представляват класифицирана информация, а обществена, и че НРС не е изключена от закона като институция, която да не предоставя достъп до такава информация и я задължава да осигурява такъв. Конститутивно е, че директорът на разузнаването не е слагал никакви разпоредби на Закона за защита на класифицираната информация, които го задължават да разскрети подобни материали и да ги предаде в Държавния архив.

Решението е много важно, защото съдът не само е отменил мълчаливия отказ

дължил да предостави достъп до поисканите архивни материали", посочи Кирил Терзиевски, юрист от фондацията "Програма достъп до информация", който е адвокат на журналиста. Директорът на НРС не се отзова на покваната на "Дневник" за коментар. Той може да обжалва решението пред Върховния административен съд. През юни 2005 г., след като излезе книгата на Христов "Убийте Скитник", посетена на слушане "Георги Марков", ген. Киров заяви пред Асоциейтед прес, че до края на годината поисканите материали ще бъдат разскрити, но това не се случи.

През 2004 г. журналистът осъди министър на външните работи Георги Петков за отказан достъп до други материали от архива на МВР, свързани с писателя.

Дневник

Международна мрежа на застъпниците

До края на 2001 година 43 държави приеха национални закони за свобода на информацията, през следващата - 2002 година, други 10 бяха в процес на приемане на подобно законодателство. Първите две години след приемането на ЗДОИ в България се натрупа достатъчно съдебна практика, за да бъде споделена и обсъдена с други страни в подобна ситуация. Това бе основният стимул да организираме от 26 до 28 септември 2002 година, в София, международната работна среща на тема "Прилагане на законодателството за достъп до информация. Съдебни практики". В нея участваха представители на НПО в областта на достъпа до информация от Албания, Армения, Босна и Херцеговина, България, Грузия, Индия, Латвия, Македония, Мексико, Молдова, Румъния, Словакия, САЩ, Унгария и Южна Африка, както и представители на международни организации, работещи в тази област.

В края на конференцията се учреди Международна мрежа на застъпниците за свобода на информацията (Freedom of Information Advocates Network FOIANet), с основни цели споделяне на опит и застъпничество за приемане и подобряване на законодателството и практиките на свобода на информацията на национално и глобално ниво.

Хелън Дарбишър, председател на FOIANet и Гергана Жулева, член на управителния съвет

Днес в мрежата членуват 90 организации (<http://www.foiadvocates.net/members.php>), а над 300 експерти от неправителствени организации, офиси на информационните комисари, международни организации и университети са част електронна група за дискусии. Досега членовете на дискуссионната група са написали над 500 съобщения в близо 100 теми - коментари по законопроекта, съдебни решения, сравнително законодателство, новини.

За десет години екипът на ПДИ натрупа сериозен опит, свързан със законодателството за достъп до информация и неговото прилагане. Този опит бе споделен от експерти на ПДИ на форуми в Армения,

Аржентина, Мексико, Нигерия, Чили, Македония, Молдова, Румъния, Украйна, Сърбия, Черна гора и Турция.

Международна мрежа на застъпниците

Ден на правото да знам

Като едно от средствата за утвърждаване и популяризиране на стандартите в областта на свободата на информация, членовете на мрежата решиха да отбелязват 28 септември като Международен ден на правото да знам (<http://www.righttoknowday.net>).

Златен ключ за НПО, граждани и журналисти, използващи активно правата си на достъп до информация.

Златен катинар за институция, която не изпълнява задълженията си по ЗДОИ

За пръв път ПДИ отбеляза Международния ден на правото да знам на 28 септември 2003 г. с пресконференция и церемония по връчване на награди за принос в областта на свободата на информацията. Оттогава всяка година поощряваме граждани, неправителствени организации, журналисти и медии да упражняват правото си да търсят информация, а също и институциите, изпълняващи задълженията си по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) да създават позитивни практики в това отношение.

Тъй като много институции все още не изпълняват задълженията си по ЗДОИ и грубо нарушават правата на гражданите на достъп до обществена информация, присъждаме и негативни награди.

Международна мрежа на застъпниците

През 2006 година Международният ден на правото да знам бе отбелязан от над 40 организации в 30 държави.

Двама от наградените със Златен ключ през 2006 г. - **Генка Шикерова** от bTV за разследването около незаконните строежи в Община Несебър и **Вилям Попов** за използването на ЗДОИ при търсене на информация от различни институции (президент, премиер, министри, кметове) и успешното самостоятелно водене на съдебни дела за достъп до информация.

Обучения

Обученията са съществена част от дейността на ПДИ по разясняването и популяризирането на правото на достъп до информация. В началото на прилагането на законодателството, свързано със свободата на информацията, то не бе добре познато и от търсещите информация, и от длъжните да я предоставят. Законът за достъп до обществена информация беше непознат на администрацията, тъй като не беше предварително обсъждан с нея. Нямаше политическа воля за прилагането му, а и самият законов текст не създава задължения за обучения на служителите. От началото на практикуването на закона стана ясно, че проблеми в тълкуването има и тепърва ще се появяват. За ПДИ бе очевидно, че от доброто познаване на законодателството от страна на администрацията в голяма степен ще зависи дали хората ще упражняват по-лесно правото си на достъп до информация. Гражданите пък не познаваха правата си, не бяха наясно как чрез закона да си помогнат в лична или обществена работа. Така възникна необходимостта от обучения както за търсещи, така и за предоставящи информация.

От 2000 година досега Програма Достъп до Информация проведе над 170 обучения на НПО, журналисти, представители на централна и местна администрация. Целта беше представителите на НПО да ползват ЗДОИ във всекидневната си работа и сами да обучават граждани и други НПО в упражняването на правото на достъп до информация. Обученията за журналисти на свой ред създадоха увереност в участниците, че законът е добро оръжие в ръцете на разследващата журналистика.

Репортерите се запознаваха с процедурите на закона, представяха им се реални казуси и съдебни дела на техни колеги, вече спечелили конкретна битка за информация.

Обучения

С обученията на представители на администрацията се постигна задълбочено разбиране за същността, смисъла и духа на правото на информация. Участниците се запознават с основните принципи и международни стандарти в областта на свободата на информация, получават познания за българското законодателство и съществуващите практики по предоставяне на достъп до информация.

Резултатите от тези наши усилия не се виждат мигновено, но имат дълготраен положителен ефект. Търсещите информация добиват самочувствието да упражняват правата си по

закона и да ги използват в работата си, а предоставящите информация - увереност при предоставянето на документи. Така се уеднаквяват и добрите административни практики.

Обученията на търсещи и предоставящи информация са по своята същност постоянна просветна работа, с която ПДИ допринася хората да познават и да практикуват своето право на достъп до информация.

Медийна кампания

Присъствието на темата за свобода на информацията в печатните и електронни медии е сред приоритетите на ПДИ. За десет години екипът в София и координаторите в страната подготвиха 1250 публикации и участваха в **над 1100 радио- и телевизионни предавания**.

От 2004 година насам, в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията в България“, Програма Достъп до Информация издава месечен бюлетин. Той се разпространява електронно и стига до повече от 1000 абоната.

В рубриката **Анализ на законодателството** се публикуват оценки и препоръки за подобряване на законодателството.

От съдебната зала съдържа преглед на важни съдебни дела и решения от гледна точка на достъпа до информация.

Анализ и препоръки за подобряване на практиките по предоставяне на достъп до информация намират място и в рубриката **Наблюдение на практиките**, а **Коментар на юриста** отговаря на въпроси от граждани, търсещи информация.

В **Приключения със заявления** помещаваме интересни случаи, свързани с подаване на заявления за достъп до информация.

Рубриката **Достъпниците по света** отразява интересни практики, както и развитието на стандартите в областта на свободата на информация.

Поместваме и интервюта с наши и чужди експерти по въпроси, засягащи достъпа до информация.

Медийна кампания

За да увеличим аудиторията и поставяйки си кампанийни цели, в края на 2004 година стартирахме свое радиопредаване. До юли 2005 г. всяка седмица в ефира на Радио „НЕТ“ звучаха анализи и критични оценки на случващото се у нас с достъпа до информация. През 2006 година предаването **„Правото да знам“** се излъчваше на честотите на Радио „Нова Европа“.

От 1999 г. Програма Достъп до Информация поддържа Интернет страницата си на английски и български език на адрес:

<http://www.aip-bg.org/>

През последната година средно по 3000 човека месечно са посещавали Интернет страницата ни, най-много от тях от България (44%) и САЩ (32%).

Наградите „Темпълтън“

През 2005 година Програма Достъп до Информация бе удостоена с две награди „Темпълтън“ за усилията си да направи работата на правителството по-прозрачна и отговорна чрез изследвания, предоставяне на становища и представителство в съдебни дела.

ПДИ получи първа награда „Темпълтън“ за изключителни заслуги в утвърждаването принципите на свободата в категорията „Етика и ценности“.

„Темпълтън“ се връчва от фондация за икономически изследвания „Атлас“ и се присъжда в категориите „Етика и ценности“, „Икономически решения за борба с бедността“, „Социално предприемачество“, „Достъп до образование“. Програма Достъп до Информация бе удостоена с първа награда „Темпълтън“ за изключителни заслуги в утвърждаването принципите на свободата в категорията „Етика и ценности“. ПДИ бе избрана сред десетки организации от цял свят, които се борят за утвърждаване на демократичните принци

Д-р Гергана Жулева получава наградите „Темпълтън“ от Алехандро Чафуен, изпълнителен директор на фондация „Атлас“ (вляво) и Леонард Лиджио, изпълнителен вицепрезидент

пи и ценностите на гражданското общество. ПДИ бе наградена за усилията си да подпомага упражняването на правото на информация; да насърчава търсенето на информация чрез гражданско образование в областта на свободата на информация и за увеличаване на прозрачността в дейността на институциите на централната и местна власт.

„Свободата на информация, свързана с правителството и с неговите функции, е решаваща за свободното общество... Резултатът от работата на ПДИ е по-отворено и прозрачно управление“, отбеляза един от членовете на журито за присъждане на „Темпълтън“.

През 2005 година фондация за икономически изследвания „Атлас“ удостои Програма Достъп до Информация с още една награда „Темпълтън“ - за цялостно институционално развитие.

Наградите „Темпълтън”

Представители на нагадените организации за изключителен принос в развитието на свободата през 2005 г.

Фондация за икономически изследвания „Атлас” стартира програмата по връчване на наградите „Темпълтън” за принос към свободата през 2003 година. Целта е да бъдат отличавани и поощрявани обществени организации с потенциал да разпространяват и утвърждават принципите на свобода, равенство и отговорност. Сред удостоените с „Темпълтън” са майка Тереза от Калкута, преподобният Били Греъм, писателят Александър Солженицин и физикът-теоретик Пол Дейвис.

Наградите са международно признание за усилията на ПДИ в застъпничеството за свободата на информацията и оценка за нейната ефективност.

„Уважаема госпожо Жулева, скъпи колеги и приятели, За мен е удоволствие да ви поздравя за 10-годишнината на този толкова важен ваш проект! Казвам ваш, но бих искала да подчертая непременно, че вашата работа в защита на основополагащото право на гражданите да знаят и да имат информация, е всъщност работа за демокрацията. Поздравявам ви за куража, за упоритостта, за търпението, за мотивацията, за успехите през тези 10 години! Вашият труд направи възможно в България по-бързо да се възприеме и наложи мисленето, че гражданите имат право на достъп до информация. Всеки, направил и една стъпка на това поле, може спокойно да каже - струваше си! За да може гражданското общество в страната ни да получи тласък, за да престане да се говори за достъпа на гражданите до информация като за екзотика и като за нещо, което се случва другде.

Тези 10 години са различни по трудност и по успехи. И трудностите, и успехите каляват характера. Затова ви казвам честито и ви поздравявам именно за характера - от това да го има печелят и личностите, и каузите. Силните граждани са гаранция за силна държава и вие сте на тяхна страна. Честито!“

Меглена Кунева,
министър по европейските въпроси

„Честитя ви от сърце 10-годишнината на Програма Достъп до Информация!

Използвам случая, за да изразя искреното си уважение към всичко, което ПДИ направи за постигане на повече прозрачност в работата на институциите, за насърчаване търсенето на информация, за защита правата на гражданите да бъдат осведомени за дейността на органите на властта. През тези 10 години вие изпълнявате неотклонно важната си цел да подпомагате осъществяването на изконното право на информираност. С това се превърнахте в активен защитник на принципите на демокрацията, на принципите на правовата държава и правовия рег. Желая ви и в бъдеще със същата всеотдайност и активност да изпълнявате високоблагородната си мисия!“

Проф. Георги Петканов,
министър на правосъдието

10 години застъпничество
за свободата на информацията

10 години застъпничество за свободата на информацията

„Имам удоволствието от името на Държавната комисия по сигурността на информацията и лично от свое име да ви поздравя по случай 10 години от основаването на Програма Достъп до Информация. Утвърждаването на достъпа до информация е конституционно право, но и нелека политическа отговорност. Възползвам се от приятния повод да ви уверя, че и занапред Държавната комисия по сигурността на информацията ще бъде активен участник в приобщаването към европейските стандарти за достъп до информация. Искрено вярвам, че ПДИ ще защити достойно своята мисия като гарант в този процес.“

Цветана Маркова,
председател на Държавна комисия по сигурността
на информацията

„В България достъпът до информация се асоциира с вашата фондация. Може би без вас нямаше да го има законът, който се прие през 2000 г., и без възискателността ви нямаше държавната администрация да се отваря все повече към гражданите и бизнеса. Много се радвам, че с вас сме партньори.“

Мария Дивизиева,
заместник-министър на държавната администрация
и административната реформа

„Поздравления за 10-та годишнина на ПДИ, която съвпада с пълноправното членство на България в Европейския съюз от 1 януари 2007 г. Достъпът до информация има приложимост в обществото като цяло, има политическо значение. Става дума за прозрачност, отчетност, качество на обществото, ниво на демокрация. Затова задачата на ПДИ е благородна и трябва да сте горди с постигнатото през тези години.“

Н.Пр. Вилем ван Ее,
посланик на Кралство Холандия

„Преди 10 години Програма Достъп до Информация постави като основен приоритет за съществуването си защитата на правото на достъп до обществена информация. Вярвам, че вашето усилие допринесе изключително за по-прозрачна и по-добре работеща администрация в България, нещо, което Европейският съюз отчете, когато обяви приемането на България за член. Прилагането на законодателството,

свързано с достъпа до информация, е дълъг, труден и скъп процес. Затова бяхме много щастливи, когато преди три години Холандското министерство на външните работи подкрепи проект за прилагането на закона за свобода на информацията в България, по който VVMZ работи съвместно с ПДИ. В края на проекта постигнахме начертаните цели, благодарение на изключителната роля на ПДИ. Благодаря ви за всеотдайността.”

Лорънс де Ман,
изпълнителен директор на VVMZ

„Щастливи сме, че България стана част от семейството на държавите с действащо законодателство, гарантиращо достъпа до информация още през 2000 г. Искам да поздравя ПДИ и изпълнителния ѝ директор за отличната работа и изключителния принос в подобряването на връзката между гражданите и техните управници. На конференцията, посветена на достъпа до информация, която Програмата на ООН за развитие организира в Осло през 2006 год., ПДИ бе призната за една от водещите неправителствени организации, застъпник за правото на информация в света. Работата на ПДИ оказва влияние не само в България, но и в редица други страни, което е забележително постижение. Желая ви успех и Ви уверявам, че ПРООН ще се радва да работи с ПДИ и за бъдеще!”

Лене Йесперсен,
заместник постоянен представител на ПРООН

„Имам удоволствието да работя с ПДИ осем години. Борбата на ПДИ за приемането на Закона за достъп до обществена информация, както и последвалата роля в приложението на закона, са сред факторите, спомогнали за демократичното развитие на България, а това допринесе за присъединяването на страната към ЕС. Организации като ПДИ често прокарват пътя и поставят стандарти, изпреварвайки дори по-развитите демокрации. ПДИ разработи редица стратегии за установяването на правото на достъп до информация в България - обучение на служители, водене на съдебни дела, разяснителни кампании. От особена важност обаче бе разработването на методология за мониторинг на приложението на закона, послужила за извършването на международен мониторинг. Резултатите от него показаха например, че състоянието в Чили е по-лошо, в сравнение с приложението на закона в България.

10 години застъпничество
за свобода на информацията

10 години застъпничество за свободата на информацията

Тези доказателства изиграха важна роля за решението на Интерамериканския съд по правата на човека, който наскоро призна правото на достъп до информация за основно човешко право.”

Хелън Дарбишър,
изпълнителен директор на Access Info Europe

„Свободата на информация е основата за създаването на силна демокрация и е най-важното условие за участието на гражданите в политиката. Не мислете, че когато има закон обаче, можете да седите със скръстени ръце и всичко да се подрежда. Винаги има политици, които искат да пазят в тайна важна информация. Свободата на информация е всекидневна борба, журналистите трябва да бъдат нащрек за това, което се случва. България е млада демокрация и скоро ще бъде член на ЕС. ПДИ си е създала прекрасна репутация за тези 10 години. Надявам се да продължите това, с което сте се заели. Благодарение на вас, журналистите могат да продължат да вършат работата, която трябва, да бъдат свързани с фактите и с истината, и с нищо друго освен истината.“

Едуард Фигхе,
експерт по комуникационни политики
към Холандската асоциация на общините

„10 години Програма Достъп до Информация - може да се каже, че сте още дете. Но историята ви показва, че работите като възрастен с богат опит. От 1999 г. работихме съвместно по ред регионални проекти. Но има две събития, които стартираха и които са наистина важни. Първото е Денят на правото да знам, който вие „изнесохте“ в държави по целия свят, където има действащи организации в областта на свободата на информация. А второто е вашата инициатива да се създаде мрежа от организации, работещи за свободата на информация - Международната мрежа на застъпниците за свобода на информацията. Желая ви много успехи и се надявам да бъда отново тук, сред вас, след 10 години.“

Илир Алиай,
изпълнителен директор на Център за развитие
и демократизация на институциите, Албания

„Онова, което ни събра през 1996 год., бе потребността и ценността на информацията. Информираният гражданин, казахме ние, това е демократичният гражданин. Тогава той може да бъде достатъчно взискателен към институциите. Информираният гражданин трябваше да получава от медиите необходимата информация, а пък медиите от своя страна трябваше да притискат институциите. И така граждани и институции да имат своя диалог и гържавата да бъде прозрачна. Човешкият фактор също се оказа важен - качествата на Гергана Жулева, нейната воля да бъде това, което е, до голяма степен сплотиха екипа на ПДИ и го направиха толкова значим.”

Юлиана Методиева,

учредител на ПДИ, главен редактор на сп. „Обектив”,
Български хелзинкски комитет

„Можем да се чувстваме много горди, защото ПДИ галеч надмина това, което си представихме, че може да се постигне през тези години. Един такъв юбилей е възможност да си спомним какво мислехме, какво смятахме да правим, какво очаквахме да се случи и какво всъщност се случи. Това е част от оценката и преценката на опита, който трупаме и който ще ни помага и занаят. Преди 10 години, когато обсъждахме какво е важно и защо това е необходимо да се направи, ни обединяваше разбирането, че информацията е власт и в една демокрация, за да функционира тя добре, тази власт трябва да бъде достъпна на обществото. Отвъд това, ясно разбирахме, че за да заработи едно такова право на достъп до информация, то трябва да бъде вписано в закона, трябва да се превърне в част от правото, и двата възможни пътя да стане това бяха или да се приеме от Парламента такъв закон, или по силата на Конституцията, или на международното право.”

Йонко Грозев,

учредител на ПДИ, Център за либерални стратегии

10 години застъпничество
за свободата на информацията

10 години застъпничество за свободата на информацията

„Най-сърдечно ви честитим 10-годишнината на вашата организация. С много всеотдайност, професионализъм и стремеж към усъвършенстване, вие се наложихте в страната и чужбина като стожер за реализацията на правото на достъп до информация. Благодарение на усилията ви сме свидетели на все по-отворени, прозрачни и отговорни публични институции и все по-информирани и активни граждани.

Желаем ви много здраве и находчивост, все по-ефективна работа и удовлетворение от нея, стимулираща среда и весело настроение! Разчитайте още повече на вашите партньори и приятели и в трудни, и в приятни моменти! Ние сме с вас!“

Гинка Капитанова,
изпълнителен директор на ФРМС

„Най-искрени поздравления по случай 10-годишнината на ПДИ! През тези години вашата организация реализираше неотклонно и успешно мисията си за подобряване състоянието на достъпа до информация в България. Като община ние сме изключително доволни от сътрудничеството и съдействието, което получавахме от вас през този период. Надявам се взаимоотношенията ни да продължат и в бъдеще в коректен дух, за да можем със съвместни усилия да помагаме на гражданите при търсене и получаване на информация.

На вас и на ПДИ желая здраве, успехи и упоритост при изпълнение на вашата мисия, която е изключително ценна и необходима на обществото!“

инж. Хасан Азис,
кмет на Община Кърджали

„Десет години са достатъчно дълъг период, вие защитихте своята мисия - да спомагате в реализирането на правото на информация. Провежданата от вас кампания доказва по безспорен начин, че свободата на информацията е важна необходимост в едно демократично общество. Тя гарантира общественото доверие в управляващите, а то е сред главните условия за ефективно и успешно управление. Със своята дейност ПДИ спомага за утвърждаване на основните ценности на демокрацията - прозрачност, отчетност, участие и уважение към всеки гражданин у нас.

Пожелавам на вас и на ентузиазирания ви екип нови амбициозни задачи и постижения.“

Георги Георгиев,
кмет на Община Тунджа

„Вие се явявате бюстители на необходимостта обществото и обикновените граждани да бъдат информирани, да участват активно в живота на институциите. Достъпът до актуална информация изостря вниманието на хората и спомага за бързото решаване на наболели проблеми. Вашата работа е изключително ползотворна за развитие на демократичното ни общество. Горди сме и изключително благодарни, че Община Луковит неведнъж е номинирана от ПДИ като институция, даваща възможност на широка аудитория хора да се запознаят с нейната дейност. Пожелаваме ви много здраве и професионални успехи!“

Петър Нинчев

кмет на Община Луковит

„Поздравявам ви най-искрено с 10-годишния юбилей на ПДИ! Честит празник на целия ви екип! От свое име и от името на служителите в администрацията на Община Сливен, ви пожелавам да следвате неотклонно своята благородна мисия в отстояване на правото на достъп до информация. Похвален е непрестанният ви стремеж да се борите за усъвършенстване на действащата нормативна уредба и да бъде тя в хармония с европейските стандарти.

Благодаря ви и за помощта, която ни оказвате в нашата отговорна работа при предоставяне на достъп до обществена информация. Благодаря за подкрепата, консултациите и полезните информационни материали, които ни предоставяте. Ползваме вашия богат опит при прилагане на ЗДОИ. И в бъдеще ще разчитаме на подкрепата ви!

Чувстваме се горди от факта, че получихме признание от вас в Деня на правото да знам и сме удостоени с грамота от ПДИ. Това е голяма чест за Община Сливен!“

Йордан Лечков,

кмет на Община Сливен

„Хората в ПДИ са професионалисти и са екип. Благородно завиждам на Гергана Жулева за нейния екип. ПДИ е не само една от причините да сме толкова напред и да постигнем добра среда в достъпа до информация. ПДИ е двигателят, локомотивът, който тегли нещата напред.“

Христо Христов,

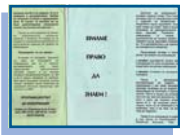
журналист, в. „Дневник“

10 години застъпничество
за свободата на информацията

Издания

1997

Имаме право да знаем!

Брошурата разяснява конституционното право на информация, включително решението на Конституционния съд, и представя законодателното уреждане на правото в други демократични страни.

1998

Извлечения от нормативни актове, регламентиращи достъпа до информация в България

Брошурата систематизира извлечения от нормативни актове, в които се урежда право на информация или сходни с него права. Включени са и извадки от Закона за свобода на информацията на САЩ и от Закона за прозрачност на управлението, познат като „Правителството на слънчева светлина“.

Случаят НЕК

Анализ за това как засекретяването на документите на Националната електрическа компания ограничава достъпа до информация. По една или друга форма НЕК поддържаше значителни извънбюджетни сметки. Услугите бяха лоши, цените несъответстваха на реалните разходи. НЕК преразпределяше субсидии към други публични и частни предприятия, а едновременно с това се стремеше към още по-голяма секретност, макар дейностите ѝ да не бяха публични. Повод за анализа бе искането на НЕК да бъде включена в Списъка на държавните органи и организации (необнародван), в които се създават звена за сигурност и опазване на фактите, сведенията и предметите, които съставляват държавна тайна на Република България.

Достъп до информация в областта на местното самоуправление

Брошурата анализира проблемите на достъпа до информация в стопанската сфера, свързани с икономическата статистика, приватизацията и фискалната сфера. Разяснени са правата на гражданите на участие в заседанията на общинските съвети, достъпът до документацията на тези заседания, както и правата за достъп до бюджета на общините.

Издания

Закрила при безработица

Брошура, създадена, за да отговори на интереса в областта на достъпа до информация за нови работни места и стабилността на пенсионното и здравно осигуряване след икономическата криза и инфлацията на спестяванията за социално осигуряване.

Достъп до информация - норми и практики

Сборникът претърпя две издания, поради интереса към публикуваната дискусия, коментираните случаи на отказ на информация и поместените извлечения от нормативни актове, регламентиращи достъпа до информация, между които Списъкът на фактите, сведенията и предметите, съставляващи държавна тайна в Република България.

Достъп до информация

Докладът е резултат от проучване сред 56 юристи и 60 журналисти чрез структурирани въпросници по метода „лице в лице“. Очертани са мненията на двете гилдии за основните принципи и понятия на един бъдещ закон за достъп до информация.

Концепция за законодателната уредба на правото за достъп до информация

Детайлен анализ и аргументирани предложения на експертите на ПДИ относно нормативното регулиране на правото за достъп до информация в България. Подробно са разработени принципите на бъдещия закон - неговата цел, кой има право до достъп на информация, субектите, задължени да я предоставят, предметът на правото на достъп до информация, ограниченията при получаването ѝ, начините за нейното предоставяне, процедурата за упражняване и защита на правото на информация.

1999

Достъп до информация - международни стандарти и българското законодателство

Книгата визира българската гледна точка и чуждестранният опит, обсъдени на международна конференция на 7 и 8 декември 1998 г. Интерес представлява изнесената практика в Швеция, Австралия, Великобритания, Чехия, Унгария, както и обобщените Йоханесбургски принципи, представени от директора на Европейската програма на ARTICLE 19 - съорганизатори на конференцията.

Издания

Достъп до информация и местни медии

Брошурата разглежда проблемите, с които всекидневно се сблъскват журналистите при търсене на информация. Представени са и типични случаи на отказ за предоставяне на информация от страна на различни институции (местна администрация, съд, полиция, митници и др.), коментирани от юристите на ПДИ.

Достъп до информация и общественото участие

Книгата представя опита на общините Враца, Стара Загора, Габрово, Разград, Шумен, Видин и Русе. Кметове, областни управители, представители на местни неправителствени организации и журналисти разказват за съществуващите информационните стратегии и практики.

2000

Публични регистри

Наръчникът съдържа процедурите за получаване на справки и услуги от общинските служби, съдилищата, службите по вписвания, както и услугите от окръжните съдилища и Софийски градски съд. Приложена е таблица на описаните справки и услуги.

Състоянието на публичните регистри

Докладът очертава състоянието на публичните регистри от гледна точка на институциите и от гледна точка на гражданите, търсещи информация от регистрите. Съдържа систематичен преглед на регламентиранияте регистри в България. Изборът на проучваните регистри беше с цел максимално да се улеснят гражданите при търсенето на информация. Ето защо бяха подбрани регистри, където търсенето е най-голямо.

Как да получим достъп до информация?

Наръчникът посочва стъпките, които законът предвижда при упражняването на правото на достъп до информация. Дава се отговор на въпросите какво е „обществена информация“, кой е задължен да предоставя достъп до информация, как да поискаме и получим достъп до информация, какви отговори да очакваме, как да ги обжалваме.

Законодателство относно обидата и клеветата

Книгата включва общите принципи - свобода на мнение, изразяване и информация, легитимна цел на законодателството относно обидата и клеветата на обществени институции, наказателното преследване при

Издания

обига и клеветата, гражданското законодателство по отношение на обигата и клеветата и средствата за съдебна защита.

Право на обществото на информация

Книгата разглежда принципите на законодателно уреждане на свободата на информация: максимална откритост, задължение за публикуване, развиване на практика на откритост на управлението, ограничен обхват на изключенията, процедури за улесняване на достъпа, цена на информацията, открити заседания, разкриването има предимство, защита на служителите, разгласили тайна.

Йоханесбургските принципи

Книгата предлага основните принципи на свободата на мнението, изразяването и информацията, ограниченията на свободата на изразяване, ограниченията на свободата на информацията, върховенството на закона и други въпроси.

2001

Как да прилагаме Закона за достъп до обществена информация

Наръчникът за местната администрация е практическо ръководство по прилагането и хипотезите на ЗДОИ. Описват се задълженията и процедурите за предоставяне на достъп до обществена информация и евентуалните случаи, в които достъпът може да бъде ограничен. Включено е и примерно решение за предоставяне на частичен достъп до информация.

Достъп до информация и местни медии - II

Брошурата съдържа резюмета на работните срещи на ПДИ в Пазарджик, Благоевград, Монтана, Ямбол, Варна, Ловеч, Сливен и Търговище. Публикувани са и „Ръководни принципи и препоръки за взаимоотношенията полиция и медии“, приети на работната среща „Полиция и медии“ във Варна, с представители от Албания, Македония и България.

Състоянието на достъпа до публична информация в България през 2000 г.

Първи годишен доклад на ПДИ за състоянието на достъпа до информация в България, очертаващ развитията в областта на правото на информация и неговото упражняване, свързани с най-важното събитие в тази област през 2000 г. - приемането на Закона за достъп до обществена

Издания

информация. Докладът обхваща и периода преди приемането на закона, когато граждани, журналисти и НПО упражняваха своето право на информация въз основа на текста на чл. 41 от Конституцията на Република България и на норми от действащото законодателство.

Проблеми по прилагането на Закона за достъп до обществена информация

Стенограма от работна среща-дискусия с юристи, експерти, преподаватели, съдии и адвокати от София. Целта на срещата бе да се очертаят основните проблеми, които ЗДОИ поставя в практиката, да се посочат възможните решения и да се обмислят възможните стратегии за защита на правото на достъп до информация пред съда.

Изпълнение на задълженията на органите на изпълнителната власт по ЗДОИ

Доклад след проучване на състоянието, готовността и проблемите в хода на прилагането на ЗДОИ година и нещо след приемането му. Извършено от ПДИ и Агенция за социалноикономически анализи (АСА), проучването обхваща централните органи на изпълнителната власт и териториалните им погразделения, определени в Закона за администрацията и изброени в регистъра на административните структури. Проучени са и 100-те най-големи по население общини в България.

2002

Състоянието на достъпа до публична информация в България 2001. Доклад

Съдебни дела по Закона за достъп до обществена информация

Сборникът отразява по-важните съдебни решения по 11 съдебни дела на Върховния административен съд по ЗДОИ. Уводният текст разглежда основните въпроси, които възникнаха в България във връзка с водените съдебни дела в първите две години след приемането на ЗДОИ и пречките пред свободния достъп до информация у нас.

Как да получим достъп до информация

Второ преработено издание на наръчника за граждани.

Издания

Годината на рационалното невежество

Доклад след проучването „Изпълнение на задълженията на органите на изпълнителната власт по ЗДОИ 2002“. То очертава развитията в прилагането на закона за предходната година, като обхваща централните органи на изпълнителната власт и 100-те най-големи по население общини в България.

2003

Състоянието на достъпа до обществена информация в България 2002. Доклад

Имам право да знам

Брошурата разяснява какво са „лични данни“, кой и при какви условия може да събира личните ни данни, какво трябва да знаем и какви права имаме, когато предоставяме лични данни, на кого да се оплачем, ако смятаме, че е нарушено правото на защита на личните ни данни.

Достъп до обществена информация - норми и практики в областта на държавния финансов контрол

Стенограма от дискуссионната среща „Достъп до обществена информация - норми и практики в областта на държавния финансов контрол“. Записаната дискусия би представлявала интерес за всички, които се интересуват от проблемите на практическия достъп до информация в институции, които по закон осъществяват контролни дейности за изразходването на бюджетни средства.

Как да получим достъп до информация за околната среда

Структурата на ръчника е оформена след случаите, постъпили в ПДИ за периода 1997-2003 г., и на съдебните дела, водени от 2000 г. Визират се и въпросите, възникнали при обсъжданията на Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Конвенцията от Орхус с представители на РИОСВ, басейновите дирекции, други институции, отговорни за опазването на околната среда и неправителствени организации. Представени са част от съдебната практика по ЗООС, извадка от действащото законодателство, примерни заявления и жалби, полезни връзки и адреси.

Издания

2004

Състоянието на достъпа до обществена информация в България 2003. Доклад

Доклад за оценка на достъпа до информация, общественото участие и достъпа до правосъдие по въпроси, свързани с околната среда

Доклад на ПДИ и експерти на сдружение „Природа назаем“ по методологията на The Access Initiative, след анализ на законодателната уредба и оценка на характерни случаи. Оценява се работата на държавните институции в четири насоки: предоставяне на достъп до информация; насърчаване на общественото участие; осигуряване на достъп до правосъдие по въпроси, свързани с околната среда, и оценка на усилията на държавата за повишаване капацитета на администрацията и оценка на активността на неправителствени организации и граждани да упражняват правата си.

Съдебни дела по Закона за достъп до обществена информация -II

Сборникът предлага по-важните решения на ВАС по ЗДОИ от края на 2002 до март 2004 г. Коментират се проблеми, свързани с допустимостта на жалбите срещу мълчаливи откази, дефинирането на понятието „обществена“ информация, формулирането на заявленията и ограниченията на правото на достъп до информация. Анализирани са практиката при отказите на основание държавна, служебна, търговска тайна, както и ограничението, свързано с подготвителните документи. Публикуваните решения по десет съдебни дела са важни, с оглед обществения интерес и тълкуването на отделни положения от ЗДОИ.

Свобода на информацията - наръчник за държавни служители

Насочен към служителите, които имат нужда и желание да подобрят работата си по предоставяне на информация в съответствие с най-добрите практики в областта. Първата част обяснява основните принципи на свободата на информацията, а втората е насочена специално към служителите, които взимат решения по заявления за достъп до информация. През 2003-2004 г. пилотна версия на наръчника бе използвана за провеждане на обучения за обучители и държавни служители в Албания, Босна и Херцеговина, България, Молдова и Румъния.

Издания

Достъп до официални документи - наръчник на Съвета на Европа
Запознава обществеността и гържавната администрация с принципите, заложи в Препоръка 2002(2) относно достъпа до официални документи, приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 21.02.2002 г. Наръчникът се отнася до официални документи, съхранявани от публичните институции, като разяснява редица практически въпроси и посочва действията, които публичните институции могат да предприемат за улесняване на достъпа.

Как да получим достъп до информация?
Трето допълнено издание на наръчника.

2005

Състоянието на достъпа до информация в България 2004. Доклад

Как да прилагаме Закона за достъп до обществена информация?
Наръчникът за служители в администрацията съдържа основните международни стандарти и принципи на законодателството за достъп до информация, както и процедурите по предоставяне на достъп до информация според българския закон. Предлагат се практическите съвети към служителите, отговорни да предоставят информация, и примери от натрупаната добра административна практика в различни институции.

Съдебни дела по Закона за достъп до обществена информация -III
Сборникът съдържа коментар на въпроси, възникнали в съдебната практика, както и документите по 10 съдебни дела. Налице е стремежът чрез публикуване на по-голям брой документи (писмени защиты, протоколи от съдебни заседания и т.н.) да бъдат представени в цялост становищата на страните и мотивите на магистратите за крайните съдебни актове.

Издания

2006

Състоянието на достъпа до информация в България 2005. Доклад.

Достъп до информация в съдебната система

Изготвен съвместно с Българския център за нестопанско право, докладът разглежда нормативната уредба за достъпа до информация в съдебната система от гледна точка на структурата на ЗДОИ, отразяваща международните стандарти. Решението на голяма част от констатираните проблеми е осъществимо с изменение и допълнение на Правилника за съдебната администрация в районните, окръжните, военните и апелативните съдилища, който обхваща значителна част от администрацията на съдебната система.

УЧРЕДИТЕЛИ

г-р Андрей Иванов
г-р Гергана Жулева
Георги Стойчев
Димитър Тотеv
г-р Илиан Михов
Йонко Грозев
Йорданка Ганчева
г-р Красен Станчев
Павлина Петрова
Филип Харманджиев
Юлиана Методиева

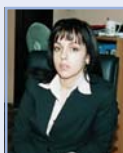
УПРАВИТЕЛЕН СЪВЕТ

Димитър Тотеv
председател
г-р Гергана Жулева
изпълнителен директор
г-р Илиан Михов
Йорданка Ганчева
Люба Ризова
Мариана Милошева - Круш
Павлина Петрова
Петко Георгиев
Светлозар Желев

ЕКИП

Гергана Жулева
изпълнителен директор

Фани Давидова
*юрист,
координатор
на правни проекти*

Кирил Терзийски
*адвокат,
координатор
на правни проекти*

Николай Н. Нинов
*координатор
на журналистическата
мрежа*

Николай Маревков
*координатор
информационни системи
и анализи*

Мариана Иванова
счетоводител

Александър Кашъмов
*адвокат,
ръководител
на правния екип*

Дарина Палова
*адвокат,
координатор
на правни проекти*

Диана Банчева
*координатор
връзки с медиите*

Ралица Кацарска
*координатор
проекти*

Катерина Коцева
офис координатор

КООРДИНАТОРИ

Благоевград

Владимир Симеонов

Бургас

Силвия Шатърова

Варна

Кръстина Маринова

Велико Търново

Светослав Стефанов

Враца

Ива Антонова

Видин

Анелия Асенова

Габрово

Петър Симеонов

Добрич

Петромира Кирчева

Кърджали

Иванка Ламбева

Кюстендил

Елица Иванова

Ловеч

Стела Бочева

Монтана

Любомир Йорданов

Пазарджик

Теодора Христова

Перник

Илияна Иванова

Плевен

Никодим Даневски

Пловдив

Веселка Венкова

Галина Константинова

Разград

Стела Ковачева

КООРДИНАТОРИ

Русе

Цветана Ненова

Силистра

Йордан Георгиев

Сливен

Веселина Седларска

СМОЛЯН

Валентин Хаджиев

Стара Загора

Христо Христов

Търговище

Иван Колев

Хасково

Богдана Галева

Шумен

Божидара Димова

Ямбол

Дияна Бончева

ПРОЕКТИ

Обществена дискусия за достъпа до информация - 1997 -1998

Кампания за правно уреждане на достъпа до информация - 1998 - 2001

Изработване на концепция за законодателно уреждане на достъпа до информация в България - юни 1998 - януари 1999

Правна помощ на журналисти от местните медии във връзка с достъпа до информация - октомври 1998 - септември 1999

Подпомагане търсенето на информация от държавните органи - октомври 1998 - септември 1999

Къде и как да упражняваме правото си на информация - юни 1999 - август 2000

Достъп до информация - Полиция и Медии (в сътрудничество с COLPI - Будапеща, и Европейски център - Тирана) - декември 1999 - ноември 2000

Правна помощ за журналисти и НПО в случаи на отказ на информация - декември 1999 - януари 2001

Разясняване на законодателството за свободата на информацията (в сътрудничество с Българска медийна коалиция) - януари - декември 2000

Практически достъп до демокрация в страните от Централна и Източна Европа - регионален проект с водеща роля на ARTICLE 19 (глобална кампания за свободно изразяване и в сътрудничество с 9 НПО от България, Албания, Румъния, Черна гора и Хърватска) - август 2000 - август 2002

Подпомагане на практиките по прилагане на Закона за достъп до информация и съдебния контрол - декември 2000 - януари 2002

Обучителна кампания относно законодателството, свързано със свободата на информация (в сътрудничество с Българска медийна коалиция) - юни - декември 2001

Наблюдение и гражданско обучение по Закона за достъп до обществена информация - юни 2001 - ноември 2002

Съдебни дела, свързани със защита на свободата на информация - септември 2001 - септември 2002

ПРОЕКТИ

Обучение на администрацията по прилагането на Закона за достъп до обществена информация (в сътрудничество с ABA CEELI) - януари - юли 2002

Обучителна кампания относно законодателството, свързано със свободата на информация (в сътрудничество с Българската медийна коалиция) - април - септември 2002

Кръгла маса за измененията в Закона за достъп до обществена информация - май 2002

Правна помощ и застъпничество за свобода на информация - юни 2002 - юли 2003

Правото на защита на личните данни - основно човешко право (кампания за разясняване на ЗЗЛД) - януари 2003 - ноември 2003

Съдебни дела, свързани със защита на свободата на информация - април 2003 - април 2004

Свободата на информация - въпрос от обществен интерес (регионален проект с водеща роля на ARTICLE 19, в сътрудничество с 6 НПО от Албания, Босна и Херцеговина, България, Румъния и Молдова) - август 2003 - юли 2004

Наблюдение на свободата на информация (пилотен проект на Open Society Justice Initiative) - май 2003 - септември 2003

Честване на Международния ден на правото да знам 28 септември - август 2003 - септември 2003

Оценка на достъпа до екологична информация - октомври 2003 - май 2004

Наблюдение на свободата на информация 2004/България (международен проект на Правна инициатива на Институт Отворено общество) - януари - ноември 2004

Регионална конференция "Застъпничество за свобода на информацията - независим мониторинг" - 14 -15 май 2004

Прилагане на Закона за свобода на информацията в България (в сътрудничество с VVMZ East European Investment Service B.V., Холандия) - януари 2004 - декември 2006

Съдебни дела по свобода на информацията - декември 2004 - декември 2005

ПРОЕКТИ

Мрежа на застъпниците за свобода на информацията - ноември 2005 - декември 2006

Международна конференция "Съдебни дела по законите за свобода на информацията. Научените уроци" - 25-26 ноември 2005

Работно посещение за делегация от Черна гора - 19-25 март 2006

Съдебни дела по свобода на информацията - май 2006 - април 2008

Мониторинг - Достъп до информация; антикорупция 2006 (в сътрудничество с Правна инициатива на Институт Отворено общество) - март - декември 2006

Ден на правото да знам - 28 септември 2006

Достъп до информация в съдебната система (в сътрудничество с Български център за нестопанско право) - март - декември 2006

Увеличаване капацитета на неправителствените организации в тяхното търсене на обществена информация - декември 2006 - май 2008

Увеличаване прозрачността и отчетността на правителството чрез електронен достъп до информация - февруари 2007 - декември 2008

ФИНАНСИРАЩИ ОРГАНИЗАЦИИ

Програма PHARE - 2004 - Развитие на гражданско общество

Програма на ООН за развитие

Холанско външно министерство - Програма MATRA /

VVMZ East European Investment Service B.N. (NL)

Съветът на Европа

Институт Отворено общество - Буганеца

Правна Инициатива на Институт Отворено общество

Фондация Чарлз Стюарт Мот

Фондация Отворено Общество - София

World Resources Institute / The Access Initiative (TAI)

Посолство на Кралство Холандия – София, по Програма MATRA
Малки проекти

Съвет на Европа / Пакт за стабилност

ABA CEELI – USAID

Европейска инициатива за демокрация и човешки права на ЕС

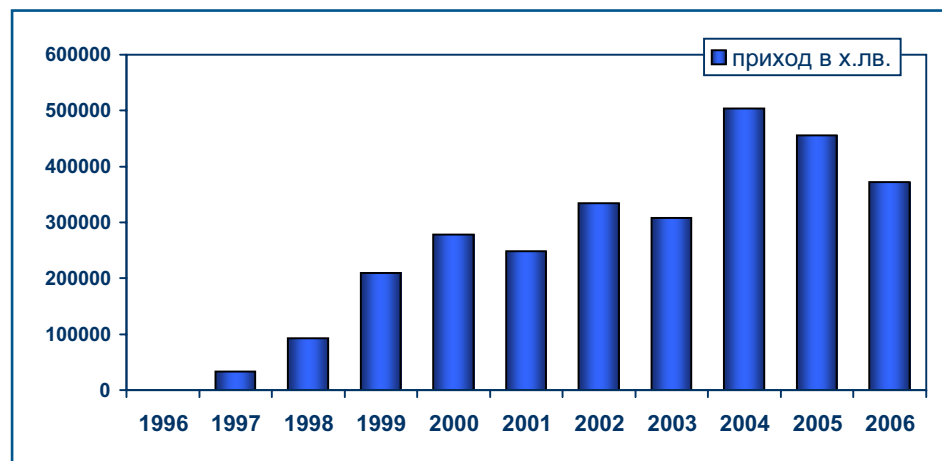
Програма ФАР Демокрация Микропроекти

USIS – София

IREX – USAID

Холанска организация за международно съвместно развитие
Novib

Финансиране 1996 - 2006 г.

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ
на Фондация Програма Достъп до Информация

	2001 BGN '000	2002 BGN '000	2003 BGN '000
Приходи от дейността			
Приходи от регламентирана дейност	246	333	292
- в т.ч. от дарения под условие	246	333	292
от дарения без условие	-	-	-
Приходи от стопанска дейност	3	1	16
Общо	249	334	308
Финансови приходи			
Положителни разлики от промяна на валутни курсове	17	13	-
Приходи от лихви	2	1	2
Общо	19	14	2
Общо приходи	268	348	310
Разходи за дейността			
Разходи за регламентирана дейност			
Разходи за външни услуги	(141)	(200)	(157)
Други разходи	(22)	(69)	(65)
Административни разходи	(81)	(62)	(63)
Разходи за стопанска дейност	(2)	(1)	(16)
Общо разходи за дейността	(246)	(332)	(301)
Финансови разходи			
Отрицателни разлики от промяна на валутни курсове	(13)	(24)	(12)
Общо:	(13)	(24)	(12)
Общо разходи	(259)	(356)	(313)
Разход за данъци върху печалбата	-	-	-
Резултат	9	(8)	(3)

ОТЧЕТ ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ
на Фондация Програма Достъп до Информация

	2004 BGN '000	2005 BGN '000	2006 BGN '000
Приходи от дейността			
Приходи от регламентирана дейност	499	451	370
- в т.ч. от дарения под условие	499	419	365
от дарения без условие	-	32	5
Приходи от стопанска дейност	5	5	7
Общо	504	456	377
Финансови приходи			
Положителни разлики от промяна на валутни курсове	2	8	5
Приходи от лихви	2	3	2
Общо	4	11	7
Общо приходи	508	467	384
Разходи за дейността			
Разходи за регламентирана дейност			
Разходи за външни услуги	(322)	(223)	(190)
Други разходи	(77)	(95)	(81)
Административни разходи	(97)	(105)	(98)
Разходи за стопанска дейност	(5)	(2)	(2)
Общо разходи за дейността	(501)	(425)	(371)
Финансови разходи			
Отрицателни разлики от промяна на валутни курсове	(5)	(2)	(12)
Общо:	(5)	(2)	(12)
Общо разходи	(506)	(427)	(383)
Разход за данъци върху печалбата	-	-	(1)
Резултат	2	40	(1)

10 ГОДИНИ
ПРОГРАМА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

Предпечатна подготовка
Веселин Комарски

Печат

amice ООД

ж.к. „Младост“ 1, бл.3А, офис 6
1750 София
e-mail: info@amicigroup.com

Издава

ПРОГРАМА
ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

бул. „Васил Левски“ 76, ет. 3, ап. 3
1142 София
Тел/факс: (+ 359 2) 988 50 62, 986 77 09, 981 97 91
e-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org